

GƏNCLƏRİN HƏRBİ VƏTƏNPƏRVƏRLİK TƏRBIYƏSİ DÜNYA TƏCRÜBƏSİNDƏ - AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARI

V.A. Ramazanov

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası
vasif.ramazanov@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1670-8834

Nəşr tarixi

Qəbul edilib: 15 sentyabr 2022

Dərc olunub: 27 dekabr 2022

© 2021 ADBTİA Bütün hüquqlar qorunur

Annotasiya. Məqalədə Amerika Birləşmiş Ştatlarında yeniyetmə və gənclərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin xüsusiyyətləri, məqsədləri və əhəmiyyəti barədə danışılır, eləcə də orta ümumtəhsil məktəblərində bu fəaliyyətin təşkilinin və həyata keçirilməsinin təhlili aparılır. Hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi, yeniyetmə və gənclərin həyatının və onlar arasındakı münasibətlərin, gənc nəslin ümumi tərbiyə prosesinin əsas tərkib hissəsi kimi obyektiv və sosial fəaliyyətinin dərk edilməsinə yönəlmiş fəaliyyətdir. Hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi prosesində ordu həyatı, hərbi qulluqçuların ictimai münasibətləri, hərbi vəzifə və fəaliyyətləri geniş formada əks olunur.

Açar sözlər: *hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi, vətənpərvərlik, patriotizm, təlim, tərbiyə, əqidə, inam, siyasi-psixoloji hazırlıq.*

“Tərbiyə” sözü ərəbcə “*əl-tərbiyə*” sözünün “*rəbb*” kökündən əmələ gəlib. O, üç mənəni ifadə edir: “*Rəba*”-doğru yol göstərmək; “*Rəbi*”- bəsləmək, yetişdirmək, böyütmək, tamamlamaq; “*riba*”-çoxaltmaq [1].

Tərbiyənin əsas məqsədi geniş, mütərəqqi dünyagörüşlü, xeyirxah, mədəni, humanist insanlar yetişdirməkdir. Pedaqoji anlayış kimi tərbiyənin məzmununun üç əlaməti göstərilir:

- məqsədyönlülük,
- bəşəriyyətin tarixi inkişafının nailiyyətləri olan sosial-mədəni dəyərlərə müvafiqlik,
- təşkil olunan tərbiyəvi təsir sisteminin mövcudluğu.

Azərbaycan milli pedaqogikası tərbiyəyə

aşağıdakı kimi təriflər verir:

- “Tərbiyə işi insan cəmiyyətinin yarandığı ilk dövrlərdən meydana gəlmiş, şəxsiyyətin formalaşması, inkişafı, davranışı prosesidir”.
- “Tərbiyə yaşlı nəslin əldə etdiyi bilik, bacarıq və təcrübənin məqsədyönlü, planlı, mütəşəkkil şəkildə gənc nəsle aşılmasıdır”.

Vətənpərvərlik və hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi də öz növbəsində ümumi tərbiyənin əsas istiqamətlərindən olub, gənc nəslin vətənə bağlılıq hissələrinin güclənməsinə, layiqli vətəndaş kimi yetişməsinə, bir sözlə onların şəxsiyyət kimi formalaşmasına xidmət edir.

Azərbaycan dilinin izahlı lüğətində “Vətənpərvər” sözü öz vətənini sevən, öz xalqına və vətəninə sadıq, onların mənafeyi yolunda canından keçməyə hazır olan şəxs kimi tərif edilir. Vətənpərvərlik sözünün sinonimi olan və dünya ədəbiyyatında geniş istifadə edilən “patriot” sözü də (yun. πατριώτης - həmvətən, πατρις – yurd, vətən) demək olar ki, eyni mənəni verir. “Vətənpərvərlik” və ya “Patriotizm” sözlərinin məzmunu, vətən sevgisi və şəxsi mənafeyini onun mənafeyinə tabe etməyə hazır olan mənəvi-siyasi prinsip, ictimai hiss kimi başa düşülür. Vətənpərvərlik öz vətəninin nailiyyətləri və mədəniyyəti ilə fəxr etməyi, onun xarakterini və mədəni xüsusiyyətlərini qorumaq və özünü xalqın digər üzvləri ilə eyniləşdirmək istəyini, onun mənafeyini qorumaq istəyini nəzərdə tutur. Vətənpərvərliyin tarixi, ayrı-ayrı dövlətlərin əsrlər və minilliklər boyu sabit mövcudluğu, dogma torpağa, dilə, adət-ənənələrə bağlılığı ilə ölçülür. Xalqların formalaşması və milli dövlətlərin yaranması şəraitində “vətənpərvərlik” ictimai şüurun tərkib hissəsinə çevrilir, onun inkişafında milli maraqları əks etdirir.

“Vətənpərvərlik” və ya “Patriotizm” insanın hansısa ölkəyə mənsubiyyətinin, vətəndaşlığının, dilinin və adət-ənənələrinin xüsusi emosional halıdır. Vətənpərvərlik haqqında fikirlər Vətənə hörmətlə yanaşma ilə əlaqələndirilir. Lakin insanların “Vətənpərvərlik” və ya “Patriotizm”in mahiyyəti haqqında fərqli təsəvvürləri vardır. Bu səbəbdən bəzi insanlar özlərini vətənpərvər hesab edir, bəziləri isə hesab etmirlər. Vətənpərvərlik sosial fenomen kimi ilk növbədə sosial psixologiya sahəsinə aiddir [2].

Vətənpərvərlik hissənin formalaşmasında ən mühüm istiqamətlərdən biri də, gənc nəslin hərbi xidmətə və döyüş əməliyyatlarında iştirak etməyə hazır olan potensial Vətən müdafiəçisi kimi tərbiyə prosesidir. Bu hissə gənc nəslə ilk növbədə ailədə və təhsil müəssisələrində, hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi prosesində aşılır və onların əsl vətənpərvər kimi formalaşması bilavasitə hərbi xidmət dövründə başa çatır [3].

ABŞ-da yeniyetmə və gənclərin vətənpərvərlik və vətəndaşlıq tərbiyəsi, təhsil sisteminin tərkib hissəsi kimi, milli ideyanın əsasını təşkil edir. Dövlət öz vətəndaşlarının əsas ideyaları, adət-ənənələri və normaları qəbul etməsində, həyatın müxtəlif sahələrində fəal iştirak etməsində, milli maraqları müdafiə etməsində maraqlıdır. Amerika dövləti vətəndaşları üçün, vətənpərvərlik tərbiyəsi prosesində əsas olan, şəxsi azadlıq, sabit konstitusiyaya, müstəqil məhkəmə və qanunun aliliyi ideologiyasını təmin edə bilmişdir. Həmçinin ölkə daxilində kütləvi informasiya vasitələri ilə də dövlət rəzlərinin fəal təbliğatı aparılır.

2002-ci ildən ABŞ-da hər il sentyabrın 11-də terror aktları qurbanlarının xatirəsinə “Vətənpərvərlik Günü” qeyd edilir. Beynəlxalq terrorizmlə mübarizədə əsrlər boyu Amerika cəmiyyətində formalaşmış tarixi ənənələrdən qaynaqlanan Amerika ultrapatriotizm xüsusiyyətləri xüsusilə aydın şəkildə özünü büruzə verir. Hesab edilir ki, amerikalı vətənpərvər dünyada baş verən istənilən vəziyyətdə ABŞ-ın maraqlarını müdafiə etməyə borcudur.

Samuel Hantinqton (amerikalı sosioloq və politoloq) Amerika vətənpərvərlik fenomenini tədqiq edərək, onu “yalnız öz ərazisinə və

ya tarixinə məhəbbət kimi deyil, həm də Amerika dövlətinin bəyan etdiyi ideya və ideallara sadıqlıq kimi müəyyən etmişdir. Onların məcmusunu “Amerika inancı” adlandırmışdır. Bu, hər bir amerikalının gücünə və möhkəmliyinə inandığı ideoloji və mədəni prinsipləri ehtiva edir. Bunlar azadlıq, güc, qanun, fərdiyyətçilik, tərəqqi və mədəni plüralizmdir [4].

ABŞ-da milli-vətənpərvərlik tərbiyəsi üzrə vahid dövlət proqramı yoxdur. Buna baxmayaraq, Amerika cəmiyyətində vətənpərvərlik tərbiyəsi üçün dövlət siyasətinin elementləri mövcuddur. O, bəzi prinsiplərə əsaslanır ki, onların dərk edilməsi amerikalılara nəinki öz şəxsiyyətlərindən xəbərdar olmağa, həm də onu kifayət qədər aqressiv şəkildə müdafiə etməyə imkan verir. Məsələn, kollecdə və ya universitetdə dərslər başlamazdan əvvəl ABŞ himninin ifası kimi müqəddəs bir ənənə vardır ki, hamı himnin ifası zamanı ayağa qalxıb əlini ürəyinin üstünə qoymalıdır. Buna əməl etməyən tələbələrin boykot edilməsi və müxtəlif sanksiyalara məruz qalması, hətta təhsil müəssisəsindən qovulması halları da məlumdur.

Məşhur amerikalı filosof Frederik Edvards deyirdi: -“Amerika vətənpərvərliyi təbiətinə görə dini xarakter daşıyır. Amerikanın ən vətənpərvər olduğu zaman, məhz ən dindar olduğu zamandır desək səhv etmərik. Ənənəvi dindarlıq bütün həyatımız boyu davam edir”. Fikrimizcə, F.Edvards öz bəyanatında haqlıdır, çünki ABŞ-da gənclərin yaxından iştirak etdiyi dini mərasimlərin keçirildiyi müxtəlif kilsə və dini təşkilatlar var. Dini moizələrin təsiri ilə vətəndaşlarda vətənpərvərlik hissləri də tərbiyə olunur [4].

Vətənpərvərlik hisslərinin inkişafına Amerika kütləvi-mədəni tədbirlərin, ilk növbədə kinonun da təsiri var. ABŞ hökuməti dövlət səviyyəsində kino xadimlərinə, hərbi qəhrəmanlıq mövzularından fəal şəkildə istifadə etməyi əsas vəzifə kimi təyin edib. Filmlər Amerika Silahlı Qüvvələrinin, ayrı-ayrı qəhrəmanların “ədalətli” obrazını formalaşdırmış, Amerika cəmiyyətində hər zaman vətənpərvərlik hisslərini “körükləmiş”dir. “Vətənpərvər” filmlərin çəkilişində ən geniş yardımını ABŞ hərbi dairələri göstərir.

ABŞ-da yeniyetmə və gənclərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi prosesi aşağıdakı əsas prinsiplərə əsaslanır:

- hər bir amerikalıya ABŞ vətəndaşı kimi məsuliyyət hissi aşılanmaq;
- dövlət bayrağına, prezidentə və ölkəyə fərdi bağlılığın formalaşması;
- ABŞ-in tarixi irsini qətiyyətlə qorumağa hazır olmaq;
- Amerika demokratiyası və azadlığının fikir və mövqelərini şübhəsiz müdafiə etmək əzmi.

ABŞ-da yeniyetmə və gənclərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin əsas istiqamətlərini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Silahlı Qüvvələrə, hərbi qulluqçulara və hərbi xidmətə hörmət və müsbət münasibətin formalaşdırılması;
2. Hərbi qulluqçuların hərbi əməliyyatlarda sərgilədiyi qəhrəmanlıqların təbliği; Qəhrəmanların və qəhrəmanlıqların təbliği vətənpərvərlik tərbiyəsinin ən mühüm hissəsidir. ABŞ tarixi dərslərləri amerikalıların qəhrəmanlıq nümunələri ilə doludur ki, bu da hər bir gəncdə “onlar kimi davran, ABŞ üçün özünü qəhrəman kimi apar” düşüncəsini formalaşdırır. Bu təlimat zamanla şəxsiyyətin özünü təsdiq əqidəsinə çevrilərək, çətin vəziyyətlərdə vətənpərvər davranışın nə dərəcədə doğru olduğuna inam yaradır.
3. Amerikalıların vətənpərvərlik ruhunun gücləndirilməsində ənənəvi dini konfessiylərin iştirakı.
4. Yeniyetmə və gənclərin müxtəlif hərbi-vətənpərvərlik hərəkətlərinə və klublarına cəlb edilməsi.
5. Kompüter və video oyun sənayesinin istifadəsi. Oyunlara maraq keçən əsrin 70-ci illərindən başlayır. Bu NATO və Varşava Müqaviləsi ölkələri arasında münaqişə sənarisinə əsaslanan “Firelight” oyununun Amerika bazarına çıxması ilə nəticələnmişdir.
6. Vətənpərvərlərin tərbiyəsində veteran təşkilatların imkanlarından istifadə edilməsi. ABŞ-da bir çox müxtəlif veteran təşkilatları var ki, bunlar arasında İkinci Dünya

müharibəsi, silahlı qüvvələr, müxtəlif müharibələr və hərbi münaqişələr veteranlarını göstərmək olar. Onların hamısı könüllülük əsasında fəaliyyət göstərir və dövlət onlara fəal dəstək verir, maliyyə və maddi yardım göstərir. Çünki bu təşkilatların fəaliyyəti əhalinin, xüsusən yeniyetmə və gənclərin vətənpərvərlik hisslərinin güclənməsində vacib vasitə kimi görülür.

ABŞ-da gənc nəslin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi (ordudan kənar hərbi hazırlıq), yeniyetmə və gənclərin müxtəlif hərbi-vətənpərvərlik hərəkətlərinə və klublarına cəlb edilməsi ilə, iki səviyyədə həyata keçirilir: birincisi orta məktəb şagirdlərini, ikincisi isə universitet və kollec tələbələrini əhatə edir.

Birinci səviyyənin xarakterik xüsusiyyəti, onun ümumi təhsil proqramlarına uyğun olaraq deyil, ənənəvi skaut təşkilatları - klublar (birlilər) sistemi çərçivəsində, oğlanlar (boy scouts) və qızlar (girl scouts) üçün ayrılıqda olaraq həyata keçirilir. Hazırda rəsmi mənbələrdə, oğlan skautlarının sayının 4 milyondan çox, qız skautlarının isə 3 milyona yaxın olduğu bildirilir.

İkinci səviyyə isə, ROTC (Reserve Officers' Training Corps) adlanan kurslarda həyata keçirilir. Amerikalı ekspertlərin fikrincə, bu kurslar silahlı qüvvələrin, xüsusən də sülh dövründə, zabitlərlə təmin edilməsinin əsas mənbəyidir. ROTC kursları dörd və iki illik olmaqla universitet və kolleclərdə fəaliyyət göstərir. Bu kurslar əsasən tələbələrin iştirakı üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu kursların təqribən ümumi sayı quru qoşunları üçün 300, hərbi-hava qüvvələri üçün 600, hərbi-dəniz qüvvələri üçün isə 60 ədəd olduğu bildirilir. Onlar dövlət tərəfindən əhəmiyyətli dərəcədə vəsait ayrılmaqla maliyyələşdirilir [5].

ROTC kurslarının yaranma tarixi 1916-cı ildə, ABŞ-nın I Dünya Müharibəsinə girməyə hazırlaşdığı vaxta təsadüf edir. Həmin ilin sentyabrında ABŞ Milli Konqresi ordunun və Milli Qvardiyanın şəxsi heyətinin sayının artırılması barədə qərar qəbul etdi. Bu qərarla zabit korpusuna qəbul üçün bir sıra universitet və kolleclərdə, ROTC - ehtiyat zabitlərin hazırlanması üçün xüsusi təlim kursları yaradıldı.

Hökumət orta məktəb şagirdlərini diqqətdən kənar saxlamırdı. Yeniyetmə və gəncləri xidmətə hazırlamaq üçün məktəblər üçün proqramın ayrıca versiyası Junior ROTC hazırlandı. 1917-ci ilin aprelinə qədər, ABŞ müharibəyə girərkən, artıq bir neçə min ROTC və JROTC məzunu aktiv xidmət bölmələrinə qoşulmuşdu.

ROTC (Reserve Officers' Training Corps) kurslarının orta məktəb səviyyəsi JROTC (Junior Reserve Officers' Training Corps) adlanır. JROTC məktəb mərhələsi olaraq, yuxarı sinif şagirdləri üçün nəzərdə tutulmuş dörd illik hərbi-vətənpərvərlik proqramıdır.

JROTC kursları “Amerikanın fəxr edə biləcəyi ən yaxşı vətəndaşların yetişdirilməsi” rəsmi şüarı ilə fəaliyyət göstərir. İdeal vətəndaş modeli və ABŞ-da əsas milli dəyərlərin təcəssümü əsgərdir. Daha doğrusu, vətənpərvərlik təbliğatı ilə təsvir edilən ideal vətəndaş əsgər. O, ağıllı, cəsur, məqsədyönlü, nizam-intizamlıdır, liderlik keyfiyyətlərinə malikdir və çəkinmədən vətəni üçün canını verməyə hazırdır. Bütün bu keyfiyyətlərin gənc nəsə aşılması, JROTC kurslarının təlim proqramı ilə həyata keçirilməsini nəzərdə tutur [6].

ROTC və JROTC kurslarının uğurlu və effektiv olması nəticəsində, müharibənin sonunda hökumət bu kursların davam etdirilməsi qərarına gəldi. 1964-cü ildə Konqresin qərarı ilə proqram genişləndirildi və təkmilləşdirildi. İndi JROTC quru qoşunları ilə yanaşı, həm də silahlı qüvvələrin digər qoşun növləri tərəfindən də dəstəklənir.

Onların hər biri üçün kursun fərqli bir versiyası yaradılmışdır:

AJROTC - ABŞ Ordusu (US Army), əsasən quru qoşunları üçün nəzərdə tutulmuşdur;

NJROTC - ABŞ Hərbi Dəniz Qüvvələri (US Navy);

MCJROTC - ABŞ Dəniz Piyadaları Korpusu (US Marine Corps);

AFJROTC - ABŞ Hərbi Hava Qüvvələri (US Air Force);

CGJROTC - ABŞ Sahil Mühafizəsi (US Coast Guard).

Kurslar, əsas məqsəd saxlanılmaqla, hər bir qoşun növünün xüsusiyyətləri ilə əlaqəli

fərqlər nəzərə alınaraq təşkil edilir. Məsələn, kursun dəniz variantı dəniz sahili bölgələrində yerləşən məktəblərdə tətbiq edilir və dəniz işlərinin əsasları tədris olunur.

1964-cü ildə Konqresin göstərişi ilə kursun təlimatçılarının tərkibi də dəyişdirildi. Gənclərin təlim-tərbiyəsi ilə həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbcilər əvəzinə, Milli Qvardiyanın istifadə olan zabıt və çavuşları, həmçinin ehtiyatda olan zabıtlər məşğul olmağa başladı. Digər mühüm dəyişiklik isə 1973-cü ildə tətbiq olundu. Qızlara da proqramda iştirak etmək imkanı verildi.

JROTC təlim proqramı LET (Leadership Education and Training) kimi qısaltılmış Liderlik təhsili və təliminin dörd moduludur. Bu təlim kurslarında iştirak edən yeniyetmə və gənclərə “kadet” rəsmi adı verilir.

LET-1 birinci il təlim moduludur. LET-1-in missiyası yeniyetmə və gəncləri məktəbdə və məktəbdənkənar təhsildə üstün olmağa həvəsləndirməkdir. Bu mərhələdəki məşğələlər əsasən sıra təlimi məşqlərindən ibarətdir. Yeniyetmə və gənclər paradlarda iştirak edir, tən-tənəli tədbirlərdə fəxri qarovulda durur, silahlarla döyüş texnikasının nümayişi ilə nümunəvi çıxışlar təşkil edirlər.

LET-2 ikinci il təlim moduludur. Bu təlim modulunda yeniyetmə və gənclər Amerika tarixini və mülki hüququnu öyrənirlər. Karyera istiqamətinə mühüm rol ayrılır, hərbi xidmətin nüfuzuna və onun yaratdığı imkanlara xüsusi diqqət yetirilir. Fiziki hazırlıq və praktiki bacarıqların inkişafına daha çox önəm verilir. Yeniyetmələr ünsiyyət üsullarına, ilk yardıma, xəritədə oriyentasiyaya, ekstremal şəraitdə sağ qalma bacarıqlarına yiyələnirlər. Bu bacarıqlar illik Cadet Leadership Challenge yarışlarında sınaqdan keçirilir.

LET-3 təlimin üçüncü ilində liderlik bacarıqlarının aktiv inkişafı dövrü başlayır. Kadetlər özlərini bölmə komandiri kimi sınayır, müstəqil şəkildə dərslər keçirir, tədbirlər təşkil edir, bölmələrin işini əlaqələndirirlər.

LET-4 təlimin dördüncü ili ən çətin və məsuliyyətli ildir. Kadetlər zabıtlərin vəzifələrini yerinə yetirirlər. Onlar təkə komanda deyil, həm də inzibati işlərlə məşğul olurlar.

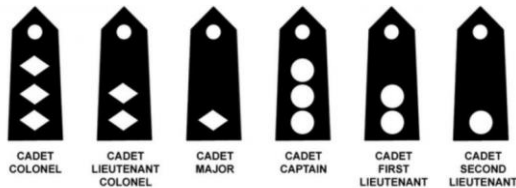
Paradların və təntənəli mərasimlərin hazırlanması ilə məşğul olurlar.

Təlimin bütün mərhələlərində vətənpərvərlik tərbiyəsinə, təntənəli mərasimlərə xüsusi diqqət yetirilir. Beləliklə, gənclərə dövlətə, milli tarixə, rəmzlərə hörmət aşılanır.

İstənilən orta məktəb şagirdi JROTC-yə qoşula bilər. Qoşulmaq üçün motivlər çox fərqlidir: ailə ənənələri, ali təhsilin xərclərini ödəmək üçün müavinət almaq istəyi və s. Əsas səbəb isə, ABŞ ordusunun güclü sosial dayağa və karyera yüksəlişinə malik, hərbi qulluqçuların şəxsi ləyaqətlə uğur qazanmasına imkan verən bir qurum olmasıdır.

Kurslara qəbul yalnız könüllülük prinsipinə əsaslanır. Ən vacib şərt isə, namizədin mənəvi cəhətdən hazırlığıdır. Namizədlər özünə aşağıdakı sualları verməklə mənəvi hazırlıqlarını yoxlaya bilərlər:

- Mən JROTC proqramına qoşulmağa və özümü ona həsr etməyə hazırım?

Çavuş rütbəsi sadəcə rəsmi vəzifə deyil, əsl komandanlıq vəzifəsidir ki, onu qazanmaq lazımdır. Çavuş bir bölməyə komandanlıq etməklə yanaşı, yarışlar və tədbirlər zamanı öz bölmələrinin işini tam şəkildə əlaqələndirməyi bacarmalıdırlar. Kadetlərə liderlik bacarıqları belə öyrədilir.

Kadetlər yarışlarda qazandıqları qələbələrə və tədbirlərin təşkilində iştiraka görə lentlər, kuboklar, medallar və diplomlar ilə təltif olunurlar. Mükafatlar kadetlərin şəxsi işinə daxil edilir, kolleclərə, xüsusən də hərbi akademiyalara daxil olarkən nəzərə alınır.

JROTC kursunu müvəffəqiyyətlə bitirmək, ilk növbədə, hərbi akademiya daxil olarkən müavinət almaq, yəni dövlət hesabına ali təhsil almaq şansıdır. Amerika ali hərbi təhsili çoxları üçün əlçatmazdır.

- Mənim vətənpərvərliyim kifayət qədər güclüdürmü?
- Mən maneələrə baxmayaraq, uğur qazanmağa hazırım?
- Məqsədlərimə çatmaq üçün kifayət qədər intizamlıyam?
- Həyatda mənə kömək edəcək dəyərli bacarıqları öyrənmək istəyirəm?

JROTC proqramı hərbi-internat məktəblərində tədris proqramının bir hissəsidir və belə təhsil müəssisələrinə qəbul üçün ilkin şərtidir.

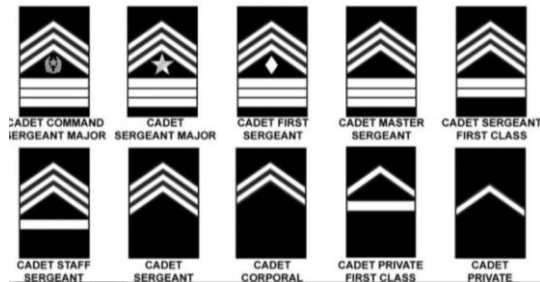
JROTC kurslarında ordudakı kimi rütbə sistemi vardır. Yeganə fərq ondadır ki, hər bir rütbədə “kadet” prefiksi var. Bu həm tələbələrə, həm də təlimatçılara aiddir:

Sırası-kadet (Cadet Private)

Çavuş-kadet (Cadet Sergeant)

Leytenant-kadet (Cadet Lieutenant)

Mayor-kadet (Cadet Major)

Amerika cəmiyyətində JROTC kurslarına münasibət müxtəlifdir. JROTC amerikalılar arasında məşhurdur. Bir çox valideynlər bu proqrama uşaqların intizamlı olmaq, vaxtı idarə etmə və digər faydalı bacarıqlar aşılamaq üçün yeganə şans kimi görürlər. Məktəbdə hərbişəkilmiş strukturun mövcudluğu ilə də qane olmayanlar da az deyil.

JROTC kurslarının şəxsi heyəti yalnız formal olaraq məktəb rəhbərliyinə tabedir, əslində yalnız Müdafiə Nazirliyinin göstərişlərinə əməl edir. Dövlət JROTC kadetlərinin hazırlanmasına digər təhsilçilərdən daha çox pul xərcləyir.

Kurslarda yeniyetmə və gənclərə silahlarla necə davranmaq öyrədilir və onlar üçün Amerika Atıcılıq Assosiasiyası ilə birlikdə müntəzəm olaraq atıcılıq yarışları keçirilir.

ABŞ-da gənclərin və şəxsi heyətin vətənpərvərlik tərbiyəsi sistemi, hərbi-siyasi rəhbərliyinin fikrincə, Amerika ordusunun lazımi döyüş hazırlığını təmin edir. Bununla belə, sistemin effektivliyini artırmaq üçün əlavə ehtiyatların da olduğuna inanılır. Bunu nəzərə alaraq ABŞ rəhbərliyi ölkədə vətənpərvərlik tərbiyəsi sisteminin keyfiyyətini daha da artırılması, eləcə də hərbiçilərin müvafiq simasının formalaşdırılması prosesinin daha da təkmilləşdirilməsi istiqamətində fəal tədbirlər həyata keçirir.

ƏDƏBİYYAT

1. İbrahimov F., Hüseynzadə R. *Pedaqogika*. 2 cildə. II cild. Bakı, Mütərcim, 2012, s.
2. *Понятие и сущность патриотизма. Патриотическое воспитание детей школьного возраста.*
<https://499c.ru/ponyatie-i-sushchnost-patriotizma-patrioticheskoe-vozpitanie/>.

3. Томилина С.Н. *Военно-патриотическое воспитание учащихся вузов США.* материалы VIII Междунар. науч. конф. (г. Москва, июнь 2016 г.). Москва: Буки-Веди, 2016, с. 174-178. <https://moluch.ru/conf/ped/archive/191/10630/>
4. Новашина М.С. *Концепция воспитания чувства патриотизма у студентов США.*
<http://theoryofculture.ru/issues/77/977/>
5. *Патриотизм по-американски.* Кандидат военных наук, профессор Академии военных наук, подполковник Н. Балукон, полковник в отставке Юрий Ивановичкин.
<http://archive.redstar.ru/index.php/siriya/item/14445-patriotizm-po-amerikanski>
6. *Как устроена военно-патриотическая подготовка школьников в США.* JROTC
https://pikabu.ru/story/kak_ustroena_voennopatrioticheskaya_podgotovka_shkolnikov_v_ssha_jrotc_6933873.

ВОЕННО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ В МИРОВОЙ ПРАКТИКЕ - СОЕДИНЕННЫЕ ШТАТЫ АМЕРИКИ

В.А. Рамазанов

Азербайджанская Государственная Академия Физической Культуры и Спорта
vasif.ramazanov@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1670-8834

Аннотация. В статье рассматриваются особенности, цели и значение военно-патриотического воспитания подростков и юношества в США, а также анализируются организация и осуществление этой деятельности в общеобразовательных школах. Военно-патриотическое воспитание - это деятельность, направленная на осмысление жизни подростков и молодежи и отношений между ними, предметной и общественной деятельности молодого поколения как

ключевого компонента общеобразовательного процесса. В процессе военно-патриотического воспитания широко отражается жизнь армии, общественные отношения военнослужащих, воинские обязанности и деятельность.

Ключевые слова: *военно-патриотическое воспитание, патриотизм, обучение, воспитание, вера, убеждение, политикопсихологическая подготовка.*

**MILITARY PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH IN WORLD
PRACTICE -UNITED STATES OF AMERICA****V.A. Ramazanov**

Azerbaijan State Academy of Physical Education and Sport
vasif.ramazanov@sport.edu.az, orcid.org/0000-0002-1670-8834

Annotation. The article discusses the features, goals and importance of military-patriotic education of adolescents and young people in the United States, as well as analyzes the organization and implementation of this activity in secondary schools. Military-patriotic education is an activity aimed at understanding the life of adolescents and young people and the relations between them, the

objective and social activities of the young generation as a key component of the overall educational process. In the process of military-patriotic education, the life of the army, the public relations of servicemen, military duties and activities are widely reflected.

Keywords: *military-patriotic education, patriotism, training, education, faith, persuasion, political and psychological preparation.*